

St Martinusparochie

Vier Vespers in de Vastentijd

Vespersserie

Ter ere van de heropening van de St. Augustinuskerk in Utrecht wordt in de komende 40-dagentijd een bijzondere serie met vespervieringen gehouden. Op vier opeenvolgende zaterdagmiddagen wordt in de kerk de vespers gevierd, maar telkens vanuit een andere ritus: Gregoriaans, Ambrosiaans, Nederlandstalig en Byzantijns. Een unieke combinatie, waarin de kenmerken en de schoonheid van de verschillende rites goed tot hun recht komen.

Wat is een vespers?

De vespers is een liturgische viering aan het einde van de dag, het is het avondgebed van de Rooms-Katholieke en de oosters-Orthodoxe kerk. De vespers is dus een getijdegebed, d.w.z. één van de vaste gebedsmomenten die al eeuwenlang de dagen in kloosters en kerken hun ritme geven. Maar ook in geloofsgemeenschappen van leken en als individueel gebed wordt de vespers bij het vallen van de avond door veel mensen onderhouden.

Avond en gebed: deze combinatie bepaalt de eigen sfeer van de vesperviering. Als de dag ten einde loopt, is de tijd daar om God te danken voor alles wat Hij ons gegeven heeft en voor al het goede dat we in Zijn naam hebben mogen doen. Aan het einde van de dag wordt God geprezen voor het licht van de voorbije dag én bidt men dat Hij zijn licht niet zal onthouden in de komende nacht.

Opbouw vespers

De vespers verloopt volgen een bepaald stramien. Vaste onderdelen zijn onder meer: de openingszang en lofzang (*Hymne*), een of meer korte schriftlezingen en antwoorden daarop (*Responsories*), danklied aan Maria (*Magnificat*) en het Onze Vader. In de opbouw zijn er wel veranderingen opgetreden in de loop der tijden en ze verschilt ook per ritus. Maar in het hart staan altijd een aantal gezongen psalmen: deze bezingen vreugde en verdriet, goed en kwaad, wanhoop en vertrouwen - in alles weerklinkt het

geloof in God. Elke psalm wordt daarbij afgesloten met een *doxologie*: “Eer aan de Vader, de Zoon en de Heilige Geest”. Een *antifoon* leidt de psalm in en sluit haar af. De verschillende lezingen en psalmen van de vespers keren in een bepaalde cyclus terug. In vier weken tijd zijn alle teksten aan bod gekomen, waarna de cyclus weer opnieuw begint.

Vespers in de vastentijd

Zoals de vespers het moment markeert waarop je stilstaat bij de voorbije dag en je voorbereidt op de nacht en de nieuwe dag, zo markeert ook de vasten een overgangperiode: met inkeer, gebed en voorbereiding op het nieuwe dat komen gaat - het Paasmysterie. De vespers versterken zo de beleving van de vasten.

Juist vanwege de vasten, zijn de vespers in de 40-dagentijd meer ingetogen. De psalmodieën zijn rustiger en de psalmteksten krijgen nog meer ruimte. Alles in het teken van uitzien naar...

Vier vespers in de Augustinuskerk

24 Februari: Gregoriaanse vespers

Het gregoriaans was eeuwenlang de officiële “zangtaal” van de Rooms Katholieke kerk. Nog steeds zingen veel katholieken bijv. het Credo uit de mis probleemloos in het Latijn mee. Ook het getijdegebed van de vespers werd uiteraard in het gregoriaans gezongen. Karakteristiek is de eenstemmigheid van zang, etherisch, in een maatloos en vrij ritme, met soms lange toonslierten (melismen) op bepaalde lettergrepen. Gregoriaans wordt wel “muziek van de stilte” genoemd. De naam verwijst naar de H. Gregorius, de paus die in de 6e eeuw opdracht gaf om de vele, vaak kloostergebonden varianten te verzamelen en ordenen: er waren nog geen partituren, de monniken zongen de melodieën uit het hoofd.

Vanuit de Abdij van Solesmes is sinds midden 19^e eeuw gewerkt aan de herbronning en restauratie van het gregoriaans. Onder leiding van dirigent Anthony Zielhorst, streeft ook het Gregoriaans Koor Utrecht naar een authentieke uitvoeringspraktijk. Op 24 februari zingt het GKU, aan de vooravond van de tweede zondag van de 40-dagentijd, de vespers van deze zondag uit het Antiphonale Romanum. Pastoor Boogers is de priester die voorgaat.

2 Maart: Ambrosiaanse vespers

Het Ambrosiaans is het eigen liturgische dialect van het aartsbisdom

Milaan. Hier is het nog steeds een levende traditie met eigen structuren, teksten en gezangen. De traditie is genoemd naar St. Ambrosius, in de 4e eeuw bisschop van Milaan (en de doopvader van St. Augustinus). Het Ambrosiaans is van oorsprong een kathedraal officie, dat wil zeggen een cyclus gebedsdiensten voor de bisschop en de gelovigen in zijn kathedraal. Hierdoor heeft het Ambrosiaans een extraverter, meer op uiterlijke ceremonieën gericht karakter. Kenmerkend is bijvoorbeeld het lucernarium, het gezang dat het aansteken van de kaarsen in de kerk begeleidt. Het Ambrosiaans heeft geen lezingen in de vespers. Er zijn wel vier gebeden voor de bisschop of de priester die in de dienst voorgaat. De psalmodie is eenvoudiger dan bij het Gregoriaans. De psalmen worden bijna geheel *recto tono* (op één toon) gereciteerd. Dit komt omdat de gelovigen in de kathedraal de psalmen meezongen.

Op 2 maart zingt de schola de vespers van de zaterdag van de derde week van de Veertigdagentijd. In de 40-dagentijd zijn deze vespers veel soberder dan door het jaar heen, wel met 5 psalmteksten, met maar slechts één gebed. Ook het Magnificat ontbreekt. Agens is priester Koos Smits, de Schola Ambrosiana zingt onder leiding van Arnoud Heerings.

9 Maart: Nederlandse vespers

Met het Tweede Vaticaans Concilie maakte het Latijn in de vieringen en getijden plaats voor de volkstaal, dus ook in de vespers. De gregoriaanse melodieën bleven, de tekst veranderde.

Acht jaar geleden zijn er in de St. Augustinuskerk een half jaar lang, tweemaal per week, Nederlandstalige vespers gehouden. Op deze vierde zaterdag van de 40-dagentijd, grijpen we terug op deze vespers in de vorm die destijds werd gehanteerd. Deze vorm wijkt een beetje af van de gangbare traditie. De vespers wordt namelijk qua omvang tot de kern teruggebracht, en daarnaast is er een muzikale omlijsting (met Paul van der Woude aan de piano, omdat het orgel nog niet herplaatst is). Maar het belangrijkste is dat de aanwezigen uitgenodigd worden om de lofzangen en psalmen mee te zingen met de cantor.

Pater Martijn Schrama o.s.a. is de priester die voorgaat in deze vespers.

Arnoud Heerings is de cantor, die wordt bijgestaan door een kleine schola.

16 Maart: Byzantijnse vespers

Na de Tweede Wereldoorlog kwamen er veel Nederlandse dwangarbeiders terug met vrouwen uit Wit-Rusland en Oekraïne, die hun geloof ook in Nederland volgens de byzantijnse traditie wilden beleven. Inmiddels waren er, in opdracht van Rome, Nederlandse paters opgeleid in de byzantijnse liturgie. Deze Kapucijnen hebben een tiental kapellen opgericht voor de byzantijnse liturgie, waaronder in Utrecht. Het gaat hier dus om een Katholieke ritus en niet om een (Russisch-) orthodoxe ritus; maar er bestaat aantoonbaar veel verwantschap tussen beide rites.

De byzantijnse liturgie “ademt” mystiek, met de vele iconen, alle wierook, de continue harmonieuze gezangen, die vierstemmig worden gezongen, meestal in het kerk-Slavisch. Kenmerkend zijn de vele herhalingen van de doxologie “*Slava Otcu...*” (“Eer aan de Vader...”) en de smekingen van het “*Gospodi, Pomiluj*” (“Heer ontferm U”). Onder leiding van dirigent Dolf Bruinsma zingt het koor van de Utrechtse RK gemeenschap Wladimirskaja op 16 maart de vespers van de vijfde vastenweek. Vader Paul Brenninkmeijer is de priester die voorgaat in deze viering.

Praktische informatie

De vespers beginnen om 16.00 uur en duren circa 30-40 minuten.

U wordt verzocht om vooraan in de kerk plaats te nemen.

De vespers staat open voor alle belangstellenden, ongeacht hun kerkelijke of religieuze achtergrond. Dus niet alleen parochianen van de Augustinus zijn welkom.

Bijwonen van de vespers is gratis; een vrijwillige bijdrage voor de voltooiing van de restauratie is echter welkom.

Meer weten?

augustinusberaad@katholiekutrecht.nl

www.gregoriaanskoorutrecht.nl

arnoud.heerings@hku.nl

www.byzantijnsekapelutrecht.nl